

Els primers auxilis

SUMARI

- Objectius i límits dels primers auxilis
- Els serveis d'emergència mèdica
- Mesures de seguretat i autoprotecció personal. Mètodes i materials de protecció de la zona
- Marc legal, responsabilitat i ètica professional
- Actuació limitada de l'auxiliador dins del marc de les seves competències

OBJECTIUS

- Descriure el concepte de primers auxilis, els objectius i els límits.
- Conèixer els serveis d'emergència mèdica, els objectius i els principis.
- Identificar les mesures d'autoprotecció, de protecció de la víctima i de l'entorn en la prestació de primers auxilis.
- Conèixer la responsabilitat de l'auxiliador en l'aplicació de primers auxilis i el marc legal en què es desenvolupen les seves competències.

Idees clau

Suggeriments didàctics

•• Un dels objectius més importants d'aquesta unitat didàctica és que l'alumnat conegui la definició de primers auxilis i compregui la importància que la població en general en tingui uns coneixements bàsics.

Per començar l'estudi, és recomanable revisar amb l'alumnat la pàgina d'Idees clau, que proporcionarà una visió general de l'estructura de la unitat.

Durant el desenvolupament dels continguts, es poden recolzar les explicacions amb les presentacions multimèdia i la galeria d'imatges del CD *Recursos del professor*.

Així mateix, al CD *Vídeos de la Creu Roja* es poden trobar interessants vídeos que mostren procediments bàsics de primers auxilis.

Per avaluar els coneixements adquirits per l'alumnat i valorar si s'han assolit els objectius proposats, és aconsellable utilitzar el CD *Generador de proves d'avaluació*, que inclou tants exàmens tipus test com siguin necessaris, i s'hi poden afegir algunes activitats acompanyades d'imatges per tal que l'alumnat les completi.

A continuació, es mostra una taula resum amb els recursos disponibles per a aquesta unitat didàctica:

Recursos de la unitat 1	
CD <i>Recursos del professor</i>	Galeria d'imatges
	Presentacions multimèdia
CD <i>Generador de proves d'avaluació</i>	
CD <i>Vídeos de la Creu Roja</i>	

Les pàgines web d'especial interès per a aquesta unitat són:

– Pàgines web d'agrupacions de voluntaris:

- www.cruzroja.es
- www.proteccioncivil.es
- www.dya.es

– Web sobre la normativa de prevenció a les empreses:

- www.insht.es. És especialment interessant l'enllaç *Prevenció/Gestió*, ubicat dins de l'apartat *Normativa*.

Cruz Roja

Protección Civil

Detente y ayuda

Institut Nacional de Seguretat i Higiene en el Treball

Solucionari de les activitats proposades

1 >> Primers auxilis

1•• Com definiries els primers auxilis? Quina importància té per a tu la formació en primers auxilis?

És l'actuació que es realitza quan, de forma inesperada, sorgeix la necessitat que una persona rebí atenció sanitària. La importància de saber aplicar primers auxilis és fonamental, sobretot en situacions de risc vital.

(Per completar l'activitat, es pot demanar als alumnes que esmentin exemples de casos de risc vital.)

2·· Coneixes algú del teu entorn que sàpiga primers auxilis i que hagi tingut l'oportunitat d'aplicar els seus coneixements? Escriu el relat d'una de les seves experiències i valora la importància de la seva formació en el resultat.

(Cada alumne respondrà de forma personal, segons la seva pròpia experiència. Se'ls pot demanar que busquin a Internet cursos sobre primers auxilis o notícies sobre formació de cossos de seguretat o associacions de ciutadans relacionades amb aquest tema.)

3·· Realitza una investigació per conèixer com es pot accedir a una formació certificada en primers auxilis (institucions, empreses privades, etc.), i si aquesta formació s'ha de renovar o no.

(Cada alumne realitzarà una recerca a Internet i/o visitarà l'ajuntament o la seu de Protecció Civil o de Creu Roja de la seva localitat.)

La formació s'ha de renovar, per a la qual cosa existeixen cursos de reciclatge i d'actualització per a les variacions en tècniques i protocols.

4·· Coneixes la feina dels socorristes aquàtics? Visita la web de l'Associació Espanyola de Socorrisme Aquàtic (<http://aesad.jimdo.com>) per conèixer les funcions del socorrista i els estudis que cal cursar per ser tècnic superior en socorrisme i salvament aquàtic.

Les funcions del socorrista aquàtic es troben descrites al Reial Decret 878/2011, on s'indica que la competència general del tècnic en socorrisme aquàtic és dinamitzar, instruir, dirigir i concretar la iniciació al medi aquàtic, així com la iniciació esportiva en salvament i socorrisme, a més d'organitzar, acompanyar i tutelar els socorristes durant la seva participació en activitats, competicions i actes propis d'aquest nivell, i tot conforme a les directrius establertes en la programació de referència. També consisteix en establir les mesures de prevenció i rescat necessàries per vetllar per la seguretat dels usuaris en piscines i instal·lacions aquàtiques, intervenint de forma eficaç mitjançant l'ajuda o el rescat en cas d'accident, sempre actuant amb el nivell òptim de qualitat per procurar la satisfacció dels socorristes i els usuaris de l'activitat i la instal·lació.

Els estudis que cal cursar per ser tècnic superior en socorrisme i salvament aquàtic estan recollits al Reial Decret 879/2011.

2 >> Sistemes d'emergència

5·· De quina forma poden accedir les persones a l'assistència sanitària d'emergència?

La cadena d'actuació en situacions d'urgència i emergència està formada per les següents baules d'assistència:

- La víctima o els testimonis alerten telefònicament els serveis d'emergències.
- La trucada telefònica és rebuda a través del número 112, que és el número d'emergències europeu, o a través del número 061, que és un número específic d'assistència sanitària, o bé a través d'altres números similars.
- El Centre Coordinador d'Urgències (CCU) atén aquesta trucada i la valora per decidir l'actuació precisa en cada cas.
- Es presta l'atenció assistencial inicial.
- Es procedeix al transport adaptat a la gravetat del pacient.
- Es procura atenció en el centre sanitari de referència (centre de salut, urgències hospitalàries, etc.).

(Cada alumne pot redactar una experiència personal sobre una atenció en urgències o emergències, i valorar-ne cada element de l'atenció, és a dir, la persona que alerta, la persona que proporciona la primera atenció, el trasllat en vehicle particular o en ambulància, l'atenció per part dels sanitaris abans d'arribar al centre mèdic i un cop dins del propi centre mèdic, etc.).

6· Segons el model nord-americà, és vital el trasllat urgent de la víctima a l'hospital; tot i això, el model francès, que és el que se segueix a Espanya, prioritza l'estabilització del pacient *in situ* abans del trasllat al centre sanitari. Expressa la teva opinió sobre aquests dos models d'assistència, argumentant la teva resposta.

Al nostre país està funcionant amb èxit el model francès, amb equips sanitaris entrenats en emergències extrahospitalàries que realitzen l'atenció inicial *in situ* fins a aconseguir l'estabilització de la víctima, que posteriorment traslladen al centre sanitari. El sistema nord-americà funciona correctament en països en què existeix personal qualificat per a immobilització i assistència inicial, però no metges que treballin fora de l'hospital; per aquest motiu, es requereix l'evacuació urgent de la víctima fins al centre hospitalari per a la seva estabilització i tractament definitiu.

7· Alguna vegada has estat víctima o testimoni d'una urgència o una emergència mèdiques? En cas afirmatiu, com es va actuar en aquesta situació? Es va avisar als Serveis d'Emergència Mèdics? Comparteix les teves experiències amb els teus companys de classe.

(Cada alumne respondrà d'acord amb la seva experiència. Se'ls pot proposar que argumentin els seus motius sobre la necessitat de seguir al peu de la lletra el protocol PAS, realitzant un debat en què el professor i els alumnes proposin diversos exemples per valorar les conseqüències de no seguir aquest protocol.)

3 >> Mesures de seguretat i protecció

8· Descriu en què consisteix la conducta PAS i proposa un exemple de la seva aplicació.

És una pauta d'actuació en emergències. Aquesta denominació és l'acrònim de les paraules protegir, avisar i socórrer.

Protegir: abans de realitzar qualsevol actuació, cal garantir un entorn segur per als auxiliadors, per a la víctima (o les víctimes) i per a tercers. Per això, prendrem mesures d'autoprotecció i de protecció per a tots ells i per a l'entorn, evitant així que la situació empitjori.

Avisar: un cop assegurada la zona, convé posar la situació en coneixement dels sistemes d'emergències. Per fer-ho, utilitzarem el telèfon 112 o un altre que sapiguem que funciona a la zona. Si l'auxiliador no pot realitzar la trucada, li ha d'encarregar a una altra persona que la realitzi. En aquesta trucada, l'alertant haurà de proporcionar el major número possible de dades.

Socórrer: aquesta etapa consisteix en atendre la persona o les persones accidentades. El primer que farem serà comunicar a la víctima que l'ajuda està en camí. És molt important transmetre-li sensació de tranquil·litat i reconfortar-la, encara que la persona no respongui. En cap cas la mourem, a no ser que corri perill. Aplicarem els nostres coneixements per procurar que la seva situació millori, o que almenys no empitjori, fins a l'arribada dels serveis d'emergència.

Exemple: una persona ha estat atropellada en ple carrer i ha quedat estesa sobre l'asfalt i immòbil. La conducta PAS és la següent:

- **Protegir:** senyalitzar la zona i desviar o parar el trànsit per tal d'evitar que la tornin a atropellar o que es produeixin nous accidents.
- **Avisar:** trucar al 112, o demanar a un altre testimoni que ho faci.
- **Socórrer:** valorar la situació de la víctima per veure si està en risc vital, si està conscient, si té hemorràgies... Atendre-la segons els nostres coneixements i les nostres possibilitats sense causar-li més dany, i procurar que el seu confort sigui màxim fins que arribin els serveis d'emergència.

4 >> Marc legal, responsabilitat i ètica professional

9· Què vol dir que la prestació de primers auxilis és altruista?

Vol dir que no podem ni hem d'acceptar cap retribució monetària o en espècie per prestar primers auxilis.

10· Busca la legislació que s'ha d'observar sobre el respecte a la pròpia intimitat i a la imatge.

La Constitució de 1978 diu textualment, a l'article 18, que garantirà el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge.

La Llei Orgànica 1/82, de 5 de maig, de Protecció del dret a l'honor, a la intimitat personal i a la pròpia imatge, diu a l'article 7.4 que es considerarà intromissió il·legítima la revelació de dades privades d'una persona conegudes a través de l'activitat professional.

El secret professional està tractat d'una o altra forma a la Llei General de Sanitat, així com a la normativa penal i a la Llei Orgànica Reguladora del Tractament Automatitzat de Dades de Caràcter Personal (LORTAD), substituïda el 1999 per la Llei Orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de Protecció de Dades de Caràcter Personal (LOPD).

Solucionari de les activitats finals

.: CONSOLIDACIÓ :

1· Indica al teu quadern si les següents afirmacions corresponen a una emergència o a una urgència i raona, en cada cas, la teva resposta:

- Requereix una actuació immediata.
 - La primera assistència la solen realitzar els primers intervinents.
 - No solen requerir la mobilització de recursos per al tractament *in situ*.
 - El seu objectiu és evitar la mort de la persona i l'aparició de seqüeles.
 - Els temps d'assistència s'assignen segons uns protocols preestablerts.
 - Presenten diferents graus de gravetat.
 - El pronòstic de les víctimes guarda una relació directa amb el temps que tarden en ser ateses.
 - Predomina l'atenció telefònica, la domiciliària i l'atenció primària.
- És una emergència, ja que existeix risc vital o risc de greus seqüeles.
 - És una emergència, ja que els primers intervinents actuen a l'espera de l'arribada dels equips d'emergències.
 - És una urgència, ja que la víctima sol arribar al centre sanitari pels seus propis mitjans.
 - És una emergència, ja que la situació és de greu risc vital o funcional.
 - És una urgència, ja que es realitza triatge per atendre abans els casos més greus.
 - És una urgència.
 - És una emergència, ja que és el cas d'accidents amb moltes víctimes, en què és necessari fer triatge per atendre primer víctimes greus però amb possibilitats de sobreviure.
 - És una urgència, ja que són casos menys greus que no requereixen atenció immediata.

2 En els casos següents, explica si la conducta seguida és correcta o si pot existir delictes d'omissió de socors o responsabilitat civil o penal del testimoni o de l'auxiliador:

- a) Un home està pegant una dona en ple carrer i tu, com a testimoni, truques al 112 i dones avís del succés.
 - b) En entrar al portal de casa teva, veus en una caixa de cartró un nadó de poques hores, el toques i està fred i gairebé no es mou. Però no et vols implicar en l'assumpte i pugues a casa teva.
 - c) Has vist un home d'uns 50 anys desplomar-se a terra després d'anar caminant uns metres fent "esses". Saps que és alcohòlic, així que penses que ja li passarà. No vols embolics. Segueixes el teu camí.
 - d) Presencies una baralla a la sortida d'una discoteca, en què hi ha armes blanques entremig. Decideixes avisar al 112.
 - e) A la piscina de la teva comunitat de veïns (en què no hi ha socorrista), una senyora de 70 anys pateix una parada respiratòria, i tu la reanimes, però la seva família et denuncia perquè a causa de les maniobres té fracturat l'estèrnum.
 - f) Ets socorrista en una piscina pública. Un home pateix un infart de miocardi mentre nada, es desmaia i comença a empassar-se aigua. No recordes gaire bé com es fa la reanimació, perquè no vas assistir al curs de reciclatge d'aquest any, així que el massatge cardíac que realitzes no és gaire efectiu. Afortunadament, arriba aviat un equip dels SEM.
- a) És l'atenció correcta, ja que prestes auxili a la víctima en avisar al 112.
 - b) Constitueix un delictes d'omissió de socors. El nen pot estar en risc vital i, si no avises a emergències, pot empitjorar o morir. Estàs incorrent en responsabilitat penal.
 - c) És incorrecte i constitueix delictes d'omissió del deure de socors. Si no vols implicar-t'hi directament, no subestimis la situació; almenys avisa al 112. Se't podria exigir responsabilitat penal.
 - d) Aquesta actuació és correcta, ja que compleixes amb el deure de socors.
 - e) L'actuació és correcta. Tot i això, malgrat no ser socorrista, la família pot exigir-te responsabilitat civil per les lesions causades.
 - f) L'actuació és incorrecta per la mala qualitat del massatge toràcic. És possible que no hagi estat adequat molt probablement per la teva falta de reciclatge. La víctima, els testimonis o la família et poden denunciar per estar incorrent en responsabilitat penal per imperícia o negligència.

.: APLICACIÓ .:

1 Busca informació sobre el servei d'emergències i urgències mèdiques extrahospitàries de Catalunya i escriu-ne un resum de les principals característiques.

(Els alumnes han de visitar la pàgina web del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.)

Les característiques que poden trobar són:

- El telèfon o els telèfons d'assistència mèdica d'urgències.
- Cartera de serveis que es presten.
- Usuaris del servei.
- Gestió de queixes i denúncies.

2· Realitza un guió que simuli una trucada al 112, en què hauràs de donar totes les dades que descriguin una situació d'emergència; per exemple, un accident de cotxe, detallant especialment:

- Tipus d'accident.
- Número i gravetat de les víctimes.
- Localització exacta.
- Riscos associats.

Exemple:

Tipus d'accident: un cotxe ha sortit de la carretera i ha topat contra una olivera.

Número i gravetat de les víctimes: dues víctimes. El pilot ha quedat inconscient i amb una ferida sagnant al front. No reacciona a estímuls. El copilot surt del vehicle pel seu propi peu, però s'asseu a la vora de la carretera i està desorientat.

Localització exacta: autopista AP-7 (al km. 111) al municipi de Sant Celoni en direcció a Granollers (Barcelona).

Riscos associats: es tracta d'una autopista amb molt trànsit i és de nit.

3· Indica quines són les mesures més adequades d'autoprotecció i protecció de l'entorn que hauries d'utilitzar en els següents casos si haguessis de dur a terme els primers auxilis:

- a) **Contenir una hemorràgia abundant.**
 - b) **Cobrir una ferida infectada.**
 - c) **Treure una persona inconscient d'una casa incendiada.**
 - d) **Realitzar la reanimació ("boca a boca").**
 - e) **Ajudar les víctimes atrapades en un accident de trànsit.**
 - f) **Fuita de gas en un habitatge.**
- a) Posar-se guants o bé unes boles de plàstic com a guants. Si no és possible, rentar-se i desinfectar-se les mans correctament després de l'atenció.
 - b) Posar-se guants o unes boles de plàstic com a guants per evitar el contacte directe amb el material contaminant.
 - c) Posar-se una protecció per a les vies aèries i els ulls, per tal d'evitar l'efecte tòxic del fum. Arrossegat la víctima de la forma més fàcil i ràpida fora de la casa, per evitar intoxicar-nos.
 - d) Proveir-se d'una mascareta de reanimació o bé fabricar-ne una amb una bossa de plàstic per evitar el contacte directe amb la boca de la víctima. En cas de no ser possible o aconsellable, realitzar només el massatge cardíac (en els casos de parada cardiorespiratòria).
 - e) Senyalitzar l'accident. Si la situació pot empitjorar si no s'extrau les víctimes del vehicle, utilitzar maniobres correctes per a l'extracció (maniobra de Rautek, per exemple). Si no es poden extraure, quedar-se al costat seu vigilant el seu estat i tractant de tranquil·litzar-les fins que arribin els bombers.
 - f) Trucar al servei de bombers. Tancar la clau del gas. Obrir les finestres per renovar l'aire. No encendre encenedors ni interruptors, per evitar deflagracions. Intentar no romandre a l'interior del recinte.

Solucionari de les activitats de la revista sanitària

1·· Què hagués passat si els dos banyistes que van aplicar els primers auxilis no haguessin actuat amb tanta decisió? Saps en què consisteix la reanimació de la qual es parla en l'article?

Si els dos banyistes no haguessin actuat immediatament, probablement la víctima presentaria pitjor pronòstic.

La reanimació cardiopulmonar consisteix en unes maniobres que es realitzen per recuperar la funció respiratòria i circulatòria de la víctima: insuflació d'aire als pulmons i massatge toràcic per tractar d'activar el moviment del cor i, per tant, la circulació sanguínia.

2·· Realitza un diagrama en què s'integrin totes les persones que van auxiliar Gregorio des que va perdre el coneixement fins que va ser traslladat a planta hospitalària. Alguna d'aquestes etapes és més important que les altres? Raona la teva resposta.

Els primers intervinents van ser els dos banyistes. Després, van actuar els socorristes de la Creu Roja.

Posteriorment, hi va haver el suport vital avançat (mèdic, DUI, tècnic en emergències) dels serveis d'emergències extrahospitalàries, i les urgències hospitalàries, que van rebre el pacient inicialment estabilitzat en l'àmbit extrahospitalari. Més endavant, hi van intervenir les cures intensives de l'hospital, fins a la seva completa estabilització, i cures a planta, fins a la recuperació funcional del pacient.

Totes les baules de la cadena són importants, però si els dos banyistes no haguessin realitzat tan precoçment la reanimació, probablement el Gregorio no s'hagués recuperat o almenys no ho hauria fet sense seqüeles greus.